

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 28 kwietnia 2022 r. w Warszawie

sprawy J. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W.

o wypłatę emerytury

na skutek odwołania J. S. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 21 października 2021 roku, znak: (...) oraz od pisma z dnia 30 listopada 2021 r. znak: (...)

1. na podstawie art. 199 § 1 pkt. 1 k.p.c. odrzuca odwołanie J. S. (1) od pisma organu rentowego z dnia 30 listopada 2021 r.,
2. oddala odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 21 października 2021 roku, znak: (...),
3. wniosek odwołującego J. S. (2) z dnia 13 stycznia 2022 r. o zwrot uiszczonych składek na ubezpieczenia społeczne przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W..

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

J. S. (1) w dniu 9 grudnia 2021 r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 21 października 2021 r., znak: (...) oraz od pisma z dnia 30 listopada 2021 r. znak: (...). Odwołujący wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez zobowiązanie organu rentowego do wypłaty emerytury od dnia 29 września 2021 r.

Uzasadniając swoje stanowisko ubezpieczony wskazał, że decyzją Dyrektora Wojskowego Biura Emerytalnego w W. z dnia 13 marca 2003 r., znak sprawy (...), przyznano mu emeryturę wojskową w wysokości 75% uposażenia. Odwołujący w okresie od 1 października 2000 r. do 28 września 2021 r. był zatrudniony na Uniwersytecie (...) w K. i odprowadził składki do ZUS, z uwzględnieniem waloryzacji, w wysokości 745.613,15 zł. Skarżoną decyzją, organ rentowy zawiesił wypłatę świadczenia cywilnego wskazując, że ubezpieczony posiada uprawnienia jedynie do emerytury z Wojskowego Biura Emerytalnego tj. emerytury wojskowej. Odwołujący nie zgodził się ze stanowiskiem organu rentowego. Podniósł, że w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2010 r., II UZP 10/09, przesądzono, że przepisy nie wyłączają nabycia prawa do emerytury z ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przez żołnierza zawodowego, jeżeli okresy składkowe, nie zostały uwzględnione przy obliczaniu emerytury żołnierza. Oznacza to, że Sąd Najwyższy dopuścił możliwość pobierania dwóch emerytur dla byłych żołnierzy zawodowych. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, w odniesieniu do łączenia wypłaty emerytury wojskowej

z cywilną przez żołnierzy zawodowych powołanych do służby wojskowej przed 1 stycznia 1999 r. i po 2 stycznia 1999 r. uznaje, że relewantną cechą tych żołnierzy jest okoliczność powołania do służby wojskowej i nabycie na tej podstawie prawa do emerytury z ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy uznał za właściwy kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1440 ze zm.), z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a lub art. 18e ustawy z dnia 18 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 330 ze zm.) oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur wypracowanych niezależnie od siebie tj. „cywilnej” i „wojskowej”. W tym uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał także, iż o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Wspólnym mianownikiem uzasadniających prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego” w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego. Odwołujący podkreślił, że jako żołnierz zawodowy, chociaż powołany przed 2 stycznia 1999 r., to miał obliczaną emeryturę z uwzględnieniem wyłącznie okresów służby wojskowej, a więc zgodnie z zasadami określonymi w art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych. Stan faktyczny dotyczący zasad obliczania jego emerytury jest identyczny jak żołnierzy, którzy zostali powołani do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r., co oznacza, że w stosunku do niego powinien mieć także zastosowanie wyjątek wskazany w art. 95 ust. 2 ustawy o emeryturach z FUS. W oparciu o powyższe orzeczenia zdaniem ubezpieczonego odwołanie jest więc uzasadnione (odwołanie, k. 3 – 11 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie wniósł o oddalenie odwołania od decyzji ZUS z dnia 21 października 2021 r. na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oraz odrzucenie odwołania od zaskarżonego pisma z dnia 30 listopada 2021 r. na podstawie art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 477⁹ § 1 i 477¹⁰ § 1 k.p.c.

Organ rentowy wskazał, że zaskarżoną decyzją zawiesił wypłatę emerytury, z uwagi na fakt pobierania emerytury wojskowej z Wojskowego Biura Emerytalnego. Zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2021r., poz. 291), w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Odwołujący się oczekuje wypłaty obu świadczeń. W ocenie organu rentowego, z uwagi na przytoczone przepisy nie jest to możliwe. Organ rentowy podkreślił, że kwestię zbiegu prawa do emerytury z ZUS i WBE jednoznacznie rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 15.12.2021r., sygn. akt III UZP 7/21. Sąd ten stwierdził, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego.

W odniesieniu do odwołania od pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 30 listopada 2021r. organ rentowy wskazał, że w tej części odwołania zastosowanie powinien znaleźć przepis art. art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c., zgodnie z którym Sąd odrzuci pozew (odwołanie) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna. Zdaniem organu rentowego dopiero poprzez wydanie decyzji otwarta zostaje droga sądowa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30.04.1997r, sygn. akt IIUKN 85/97, OSNP 1998/2/60). (odpowiedź na odwołanie, k. 19-19v. a.s.).

Pismem z dnia 13 stycznia 2022 r. J. S. (1) uzupełnił odwołanie z dnia 9 grudnia 2021 r. w ten sposób, że wniósł o zasądzenie zwrotu na jego rzecz całości kwoty pochodzącej ze składek na ubezpieczenie społeczne z uwzględnieniem waloryzacji, wynoszącej 745.613,15 zł. W uzasadnieniu odwołujący podniósł, że zawieszenie wypłaty emerytury przez organ rentowy jest niekonsekwencją działania tej instytucji, gdyż ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie przewiduje takiej sytuacji. Jeżeli ZUS nie wypłaca emerytury, a ją zawiesił, to odwołujący powinien mieć w okresie pracy cywilnej zawieszony również pobieranie składek emerytalnych. Zgodnie bowiem z art. 1 Protokołu dodatkowego do Konwencji Praw Człowieka, każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania

swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności. Opisana przez odwołującego sytuacja wskazuje, że stał się (bezpośrednio) ofiarą naruszenia praw, gwarantowanych: ustawą z 10 grudnia 1993 r. w sprawie zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin, art. 64 ust. 2 Konstytucji RP i Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. (pismo z 13 stycznia 2022 r., k. 25-27 a.s.).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

J. S. (1) odbywał służbę wojskową w okresie od 15 września 1971 r. do 3 lutego 2003 r. (opis przebiegu służby wojskowej z akt personalnych żołnierza, akta (...)).

Odwołujący od 4 lutego 2003 r. uzyskał prawo do emerytury wojskowej na mocy decyzji Wojskowego Biura Emerytalnego z 13 marca 2003 r., znak: (...). Do jej wysokości uwzględniono ubezpieczonemu okres pełnienia służby wojskowej od 15 września 1971 r. do 3 lutego 2003 r., który przełożył się na uzyskanie maksymalnego poziomu 75% podstawy wymiaru świadczenia. Wysokość emerytury wojskowej została ustalona na kwotę 3.654,95 zł (decyzja Wojskowego Biura Emerytalnego z 13 marca 2003 r., k. 43-45 a.r.).

Po zakończeniu służby wojskowej ubezpieczony zatrudniony był w Uniwersytecie (...) w K. w okresie od 1 października 2000 r. do 28 września 2021 r. (świadcтво pracy z 28 września 2021 r., k. 35 – 37 a.r.).

W dniu 2 września 2021 r. J. S. (1) złożył wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. o emeryturę. Po rozpoznaniu wniosku organ rentowy przyznał odwołującemu prawo do świadczenia od 1 września 2021 r. decyzją z 21 października 2021 r., znak: (...). Emerytura została ustalona na kwotę 4.422,38 zł i została zawieszona w związku z kontynuowaniem zatrudnienia oraz w związku z pobieranym świadczeń z Wojskowego Biura Emerytalnego (wniosek o emeryturę z 2 września 2021 r., k. 1-1 a.r., decyzja ZUS z 21 października 2021 r., k. 29 – 31 a.r.).

W dniu 10 listopada 2021 r. J. S. (1) złożył wniosek do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. o ponowne obliczenie emerytury i podjęcie wypłaty świadczenia. Do wniosku odwołujący dołączył świadctwo pracy z 28 września 2021r. (wniosek z załącznikami, k. 33 – 39 a.r.).

W odpowiedzi na powyższy wniosek Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. pismem z dnia 30 listopada 2021 r. wezwał J. S. (1) do złożenia oświadczenia, który organ ma wypłacać emeryturę w związku z nabyciem przez niego prawa do emerytury z Wojskowego Biura Emerytalnego i z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ponieważ w przypadku nabycia prawa do więcej niż jednego świadczenia wypłacane może być jedno, wyższe lub wybrane przez ubezpieczonego (pismo ZUS z 30 listopada 2021 r., k. 41 a.r.).

Postanowieniem z dnia 13 grudnia 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. na podstawie art. 97 § 1 pkt 4 oraz art. 101 § 1 k.p.a. w zw. z art. 124 oraz art. 95 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zawiesił postępowanie wszczęte na podstawie wniosku z 10 listopada 2021 r. dotyczące podjęcia wypłaty emerytury (postanowienie ZUS z 13 grudnia 2021 r., k. 69 a.r.).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach ZUS i aktach WBE. Treść wynikająca z dokumentów nie była kwestionowana przez strony postępowania, a zatem nie było podstaw, aby odmówić im waloru wiarygodności.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie J. S. (1) od pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 30 listopada 2021 r. znak: (...) podlega odrzuceniu.

Zgodnie z art. 477⁹ § 1 k.p.c. odwołania od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji. Stosownie zaś do treści art. 477¹⁰ § 1 k.p.c. odwołanie winno zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, określenie

i zwięzłe uzasadnienie zarzutów i wniosków oraz podpis ubezpieczonego albo jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika. Z powyższego wynika zatem, że zakres i przedmiot rozpoznania Sądu wyznacza zawsze treść zaskarżonej decyzji organu rentowego.

W wyroku z dnia 6 września 2000 r. (II UKN 685/99) Sąd Najwyższy uznał, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot żądania jest określony treścią decyzji organu rentowego, od której odwołanie wszczyna postępowanie przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. Podobnie w postanowieniu z dnia 13 maja 1999 r. (II UZ 52/99) Sąd Najwyższy stwierdził, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego, jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. W treści odwołania z dnia 9 grudnia 2021 r. ubezpieczony J. S. (1) sprecyzował, że wnosi odwołanie od pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 30 listopada 2021 r. znak: (...). Z dokumentów zgromadzonych w aktach niniejszej sprawy, jak również w aktach rentowych, nie wynika, aby Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wydał w stosunku do ubezpieczonego decyzję dotyczącą wniosku o podjęcie wypłaty emerytury, o której była mowa w piśmie organu rentowego z dnia 30 listopada 2021 r.

W myśl przepisu art. 199 § 1 pkt. 1 k.p.c. Sąd odrzuci pozew jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna. W postanowieniu z dnia 16 października 2009 r. (I UK 116/09), Sąd Najwyższy zaznaczył, że organ rentowy wydaje decyzje w sprawach zgłaszanych przez ubezpieczonych i od tych decyzji mają oni prawo odwołania do właściwego sądu. Droga sądowa jest dopuszczalna po zakończeniu postępowania przed organem rentowym wydaniem decyzji (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 28 marca 2013 r. III AUz 53/13).

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy stwierdził, że odwołanie od pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 30 listopada 2021 r. jest niedopuszczalne, albowiem obowiązujące przepisy prawa nie przewidują możliwości wniesienia odwołania od pism organu rentowego, a wyłącznie od decyzji organu rentowego. W związku z powyższym, Sąd Okręgowy na podstawie art. 199 § 1 pkt. 1 k.p.c. odrzucił odwołanie J. S. (1) od pisma Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. z dnia 30 listopada 2021 r.

Przechodząc do oceny zasadności odwołania J. S. (1) od decyzji Zakładu (...) (...) Oddział w W. z 21 października 2021 r., znak: (...) Sąd Okręgowy zważył, że jako niezasadne, podlega oddaleniu.

W pierwszej kolejności Sąd miał na uwadze, że zaskarżoną decyzją organ rentowy między innymi odmówił podjęcia wypłaty z uwagi na nierozwiązanie stosunku pracy przez odwołującego. Bezsporne z kolei jest między stronami to, że ubezpieczony zatrudniony był w Uniwersytecie (...) w K. w okresie od 1 października 2000 r. do 28 września 2021 r. Składając wniosek o emeryturę nie przedłożył świadectwa pracy, gdyż wówczas pozostawał jeszcze w zatrudnieniu. Z kolei na dzień wydania zaskarżonej decyzji z 21 października 2021 r., ubezpieczony rozwiązał już stosunek pracy z dniem 28 września 2021 r. Świadectwo pracy zostało złożone dopiero wraz z wnioskiem o ponowne przeliczenie świadczenia i podjęcie wypłaty emerytury. Jak wynika z treści art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 504) prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. W dniu wydania zaskarżonej decyzji z 21 października 2021 r., ubezpieczony nie pozostawał już w stosunku pracy, który został rozwiązany z dniem 28 września 2021 r. Wobec powyższego zaktualizowały się przesłanki umożliwiające wypłatę emerytury ubezpieczonemu z uwagi na rozwiązanie stosunku pracy. Jednakże istniała inna przesłanka uniemożliwiająca wypłatę emerytury powszechnej, a mianowicie związana z pobieraniem przez ubezpieczonego emerytury wojskowej z Wojskowego Biura Emerytalnego.

Spór koncentrował się więc wokół rozważenia, czy ubezpieczony powinien mieć prawo do wypłaty zawieszony emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji zbiegu tego świadczenia z emeryturą wojskową.

Pobieranie zbiegających się świadczeń emerytalnych i rentowych, w tym emerytury nabywanej z powszechnego ubezpieczenia społecznego oraz wojskowej emerytury czy renty inwalidzkiej przyznawanej w oparciu o przepisy ustawy zaopatrzeniowej, jest objęte regulacją art. 95 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z

Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 291 z późn. zm.) zwanej dalej „ustawą emerytalną”, który wprowadza regułę pobierania jednego świadczenia. Z tego wynika, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty uregulowanych w ustawie emerytalnej z prawem do świadczeń przewidzianych w odrębnych przepisach z zakresu zabezpieczenia społecznego, niezależnie od ich ubezpieczeniowego czy też zaopatrzeniowego charakteru, obowiązuje ogólna zasada wypłaty jednego świadczenia. Z treści art. 95 ust. 1 i ust. 2 ustawy emerytalnej wynika niebudząca wątpliwości zasada prawa ubezpieczeniowego, zakładająca prawo do pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego) w sytuacji tzw. zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w tej ustawie, jak również w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie emerytalnej z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym, między innymi żołnierzy zawodowych. Reguła pobierania jednego świadczenia emerytalno-rentowego znalazła swoje odzwierciedlenie również w art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020 r., poz. 586 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą zaopatrzeniową”, który to przepis stanowi, że w przypadku zbiegu prawa do emerytury lub renty przewidzianych w tejże ustawie zaopatrzeniowej z prawem do emerytury lub renty określonym w odrębnych przepisach wypłaca się świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę uprawnioną, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej. Przywołane powyżej unormowania, zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i art. 7 ustawy zaopatrzeniowej wykluczają zatem możliwość wypłaty zbiegających się świadczeń wojskowych ze świadczeniami z ubezpieczeń powszechnych, poza wskazanymi przez ustawodawcę wyjątkowymi sytuacjami. Zasada pobierania jednego świadczenia doznaje wyjątku, między innymi w art. 96 ust. 1 ustawy emerytalnej, który w punkcie 1 odnosi się do renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową, w punkcie 2 dotyczy prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2020 r., poz. 517); natomiast w punkcie 3 odnosi się do prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy lub chorobą zawodową, co znajduje rozwinięcie w art. 26 ust. 1 ustawy z 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2019 r., poz. 1205). Z kolei wyjątek od ogólnych zasad wypłacania jednego świadczenia, wynikający z art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, dotyczy przypadku emerytur wojskowych obliczonych na podstawie art. 15a ustawy zaopatrzeniowej, to jest emerytury żołnierza, który został powołany do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. Przywołane powyżej unormowania, zarówno w art. 95 ustawy emerytalnej, jak i w art. 7 ustawy zaopatrzeniowej wykluczają możliwość wypłaty zbiegających się świadczeń wojskowych ze świadczeniami z ubezpieczeń powszechnych, poza wskazanymi wyżej wyjątkowymi sytuacjami. Zagadnienie związane z prawem do pobierania jednego ze zbiegających się świadczeń emerytalno-rentowych zostało omówione w orzecznictwie Sądu Najwyższego, tym niemniej w dacie, kiedy zostało złożone odwołanie, judykatura nie była w tym względzie jednolita. Między innymi w wyrokach z 4 grudnia 2013 r. (II UK 223/13), z 8 maja 2012 r. (II UK 237/11) oraz z 24 maja 2012 r. (II UK 261/11), Sąd Najwyższy opowiedział się przeciwko możliwości jednoczesnego pobierania świadczenia wypłacanego z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz z zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin. Natomiast w innych orzeczeniach, a w szczególności z 24 stycznia 2019 r. (I UK 426/17), że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej.

Ostatecznie, rozstrzygając różne poglądy prezentowane w orzecznictwie, Sąd Najwyższy podjął uchwałę w składzie 7 sędziów z 15 grudnia 2021 r. (III UZP 7/21). Sąd Najwyższy w składzie zwykłym, postanowieniem z 22 września 2021 r., III UZP 5/21, wydanym na podstawie art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c., przekazał do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższemu przedstawione mu uprzednio przez Sąd Apelacyjny następujące zagadnienie prawne: czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę wojskową, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych (art. 7 ustawy zaopatrzeniowej w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej)?

Występująca w dotychczasowym orzecznictwie kontrowersja wywołująca rozbieżność, a w konsekwencji powodująca poważne wątpliwości i kreująca to zagadnienie prawne nie dotyczyła wykładni całego art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, ale użytego w tym przepisie zwrotu - "emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy zaopatrzeniowej", który określa wyjątki od niewątpliwie obowiązującej w polskim prawie zabezpieczenia społecznego zasady prawa do jednego świadczenia z tytułu tego samego ryzyka, zwanej też zasadą nie kumulacji świadczeń. W ocenie Sądu Najwyższego w powiększonym składzie, wykładnia będącego przedmiotem analizy zwrotu, dokonywana z uwzględnieniem reguł gramatycznych, musi prowadzić do wniosku, że uprawnione jest zarówno przyjęcie, że w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej chodzi wyłącznie o odesłanie do zasad, a więc jedynie do sposobów obliczenia emerytury wojskowej określonych w art. 15a i art. 18e ustawy zaopatrzeniowej (wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17), jak i uznanie, że owe zasady nie mogą abstrahować od dwóch odrębnych kręgów adresatów owych zasad, gdyż są one odnoszone tylko do nich, skoro unormowane w powołanych przepisach zasady obliczenia emerytur wojskowych dotyczą jedynie "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r." oraz "żołnierzy powołanych do zawodowej służby wojskowej po raz pierwszy po dniu 31 grudnia 2012 r." (wyrok Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13), natomiast z całą pewnością nie żołnierzy, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., gdyż zasady obliczania przysługującej im emerytury wojskowej określają art. 14 i art. 15 ustawy zaopatrzeniowej, przewidujące między innymi możliwość doliczenia do wysługi emerytalnej okresów "stażu cywilnego". To drugie stanowisko bez wątpienia zyskuje wsparcie w wykładni gramatycznej kontekstowej nakazującej odwołanie się do tekstu, którego część stanowi zwrot podlegający interpretacji (kontekstu), a zatem każe uwzględniać także miejsce, w którym ustawodawca ów zwrot umieścił. W świetle uregulowań zawartych w powołanych przepisach wspólnym mianownikiem dla wszystkich wymienionych grup żołnierzy zawodowych jest tylko maksymalna i minimalna kwota emerytury, która nie może przekroczyć 75% podstawy jej wymiaru (art. 18 ust. 1 oraz art. 18h ust. 1), a także nie może być niższa od kwoty najniższej emerytury (art. 18 ust. 2 i 3 oraz art. 18h ust. 2), ale już nie przyjęte w nich reguły obliczania emerytury. Przechodząc do wykładni systemowej użytego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrotu "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)...", Sąd Najwyższy jest zdania, że daje on podstawę do przyjęcia, iż ów wyjątek należy interpretować nie tylko przedmiotowo, to znaczy wyłącznie przez pryzmat zasad obliczania emerytury wojskowej wynikających z art. 15a albo 18e ustawy zaopatrzeniowej, ale także podmiotowo, co oznacza konieczność wzięcia pod uwagę adresatów tych przepisów. To dla nich ustawodawca wprowadził bowiem (na przyszłość) możliwość równoczesnego pobierania emerytury wojskowej i emerytury powszechnej, odbierając im równocześnie prawo do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia stażu "cywilnego" i pozostawiając jednak taką samą możliwość (prawo wyboru) także dla żołnierzy powołanych do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r., po spełnieniu (poczynając od 1 stycznia 2025 r.) przesłanek określonych w art. 18i ustawy zaopatrzeniowej.

W ocenie Sądu Najwyższego projektodawca nie zakładał możliwości kumulacyjnego pobierania świadczeń z obu systemów. Przyjął bowiem, a założenie to zostało następnie w pełni zaakceptowane i zrealizowane w toku procesu legislacyjnego, że w każdym przypadku osoba uprawniona do emerytury wojskowej oraz emerytury powszechnej, która pozostawała w zawodowej służbie wojskowej 1 stycznia 1999 r. musi dokonać wyboru świadczenia, które ma być jej wypłacane, również wtedy, gdy wysokość emerytury wojskowej została obliczona wyłącznie na podstawie okresów tej służby, bez "uzupełnienia" jej o zwiększenie wynikające z przebytych okresów składkowych i nieskładkowych. Sąd Najwyższy zauważył również, że wyjątki od zasady nie kumulacji świadczeń przewidziane w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz z ustawie o emeryturach kapitałowych wykładane systemowo nie mogą być pomocne przy rozstrzygnięciu przedstawionego zagadnienia prawnego, o tyle ich wykładnia funkcjonalna (celowościowa) potwierdza, że użyty w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zwrot "z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa (...) została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo 18e ustawy (zaopatrzeniowej)..." oznacza jego zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do żołnierzy wymienionych w tych przepisach. Jeśli bowiem emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu "cywilnej" wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie ubezpieczenia społecznego nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści, jaką przynosi zwiększenie emerytury. Przejście w obecnie

obowiązującym modelu zabezpieczenia społecznego z dotychczasowego systemu "zdefiniowanego świadczenia" na system "zdefiniowanej składki", który wyraża się w daleko idącej proporcjonalności między wniesionym wkładem a wysokością świadczenia istotnie ograniczył zasadę solidarności wspólnoty ryzyka w tym znaczeniu, że nie występuje obecnie mechanizm umożliwiający rozdział środków do osób, które krócej i mniej partycypowały w finansowaniu swojego ubezpieczenia emerytalnego.

Sąd Najwyższy odniósł się również do zasad i praw konstytucyjnych, które w ocenie wielu ubezpieczonych były łamane przy wydawaniu niekorzystnych dla nich decyzji. Tymczasem należy w jego ocenie przede wszystkim podzielić stanowisko wyrażone w przytaczanym już wyroku Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2019 r. (I UK 426/17), zgodnie z którym dla analizy ukształtowanego w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej zbiegu świadczeń nie ma znaczenia art. 67 ust. 1 Konstytucji RP, gdyż w odniesieniu do wynikającego z tego przepisu prawa do zabezpieczenia społecznego ustawodawca dysponuje dużą swobodą, co potwierdza powołane w wymienionym wyroku orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego.

W konsekwencji Sąd Najwyższy uznał, że przyjęcie założenia, zgodnie z którym dyferencjacja uprawnień żołnierzy w zakresie prawa do wypłaty świadczeń emerytalnych w zbiegu jest związana wyłącznie z datą powołania ich do służby wojskowej (przed i po 1 stycznia 1999 r.) i stanowi jej konsekwencją, oznaczałoby ich nierówne traktowanie. Opisane dwie grupy żołnierzy były objęte w okresie odbywania tej służby różnymi systemami emerytalnymi, co data powołania ich do służby jedynie ilustruje. Okoliczność polegająca na wprowadzeniu od 1 stycznia 1999 r. systemu "zdefiniowanej składki" w miejsce systemu "zdefiniowanego świadczenia" i związane z tym istotne różnice w zakresie unormowania sposobu opłacania składek na powszechne ubezpieczenie społeczne przez żołnierzy powołanych do służby do 1 stycznia 1999 r., jak i po tym dniu, nie może zaś pozostać bez znaczenia dla ustalania zakresu podmiotów, którym przysługuje równe traktowanie. Celem oraz treścią wprowadzonego przez ustawodawcę zróżnicowania jest "wpasowanie" żołnierzy pozbawionych prawa do wzrostu emerytury wojskowej z tytułu doliczenia "stażu cywilnego" w nowy system ubezpieczeń społecznych bazujący na zdefiniowanej składce, która w dużym stopniu oznacza realizację zasady wzajemności składki i prawa do świadczenia oraz abstrahuje od solidarnościowego charakteru świadczeń zabezpieczeniowych. Po drugie, moment wprowadzenia omawianej dyferencjacji wskazuje na związenie jej z przyjętym w ustawie emerytalnej procesem stopniowego wygaszania dotychczasowych uprawnień emerytalnych na rzecz jednolitego i powszechnego systemu. Proces ten jest zaś w pełni akceptowany zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie prawa ubezpieczeń społecznych (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 22 czerwca 1999 r., K. 5/99, OTK ZU 1999 Nr 5, poz. 100, 4 stycznia 2000 r., K. 18/99, OTK ZU 2000 Nr 1, poz. 1 i K. 1/00, OTK 2000 Nr 6, poz. 185 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 16 czerwca 2011 r., III UK 217/10 i z 26 kwietnia 2016 r., I UK 151/15). Po trzecie, wspomniana dyferencjacja ma charakter proporcjonalny, gdyż bilansuje ją omówiona wcześniej regulacja art. 18i ustawy zaopatrzeniowej. Po czwarte, trudne do pogodzenia z zasadami sprawiedliwości społecznej byłoby postawienie jednych żołnierzy powołanych do służby przed 2 stycznia 1999 r. w sytuacji lepszej (a przez to nierównej) od takich samych żołnierzy, którym wzrost emerytury wojskowej z tytułu uwzględnienia samych okresów służby pozwalałby na uzyskanie tego świadczenia w wysokości tylko nieznacznie niższej niż 75% podstawy wymiaru (na przykład 74%).

Odpowiadając więc na zadane pytanie Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że ubezpieczonemu, który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed 2 stycznia 1999 r. i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru obliczoną bez uwzględnienia okresów składkowych i nieskładkowych, z tytułu których jest uprawniony również do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez niego. Sąd Okręgowy w przedmiotowej sprawie, uwzględniając pogląd zaprezentowany w w/w uchwale oraz dokonując wykładni językowej i systemowej przedstawionych powyżej regulacji prawnych, przyjął, że odwołujący, choć nabył prawo do emerytury wojskowej, jak również emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego, to jest uprawniony do pobierania jednego z tych świadczeń.

W przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione przesłanki umożliwiające odstępianie od ogólnej zasady wypłacania jednego świadczenia. W ocenie Sądu nie znajduje zastosowania przepis art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, ponieważ ubezpieczony pozostawał w służbie wojskowej przed 2 stycznia 1999 r. i przyznane mu przez Wojskowe Biuro Emerytalne świadczenie nie zostało obliczone wedle zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy zaopatrzeniowej.

Przedstawione przepisy prawa odnoszące się do wyjątków od reguły wypłacania jednego świadczenia jako regulacje szczególnie podlegają wykładni ścisłej, a ich rozszerzająca interpretacja jest niedopuszczalna.

Mając powyższe na uwadze, Sąd na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 2 wyroku.

W odniesieniu do wniosku odwołującego J. S. (2) z dnia 13 stycznia 2022 r. o zwrot uiszczonych składek na ubezpieczenia społeczne Sąd Okręgowy przekazał to roszczenie do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W..

Zgodnie z przepisem art. 476 § 2 i 3 k.p.c. sprawami z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawy zainicjowane odwołaniami od decyzji organów rentowych lub sprawy wszczęte wskutek niewydania przez te organy decyzji we właściwym terminie. Postępowanie przed sądem musi zatem być poprzedzone postępowaniem przed organem rentowym dotyczącym prawa do danego świadczenia, a zainicjowanym wnioskiem osoby ubiegającej się o świadczenie. Ubezpieczony nie może dochodzić świadczeń z ubezpieczenia społecznego bezpośrednio przed sądem z pominięciem postępowania przed organem rentowym. Występuje tu czasowa niedopuszczalność drogi sądowej - strona może wystąpić do sądu dopiero z odwołaniem od niekorzystnej dla siebie decyzji organu rentowego lub w razie bezczynności tego organu. Ponadto, stosownie do treści przepisu art. 477¹⁰ § 2 k.p.c., jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nie rozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu.

Wniosek J. S. (2) o zwrot uiszczonych składek na ubezpieczenia społeczne został zgłoszony dopiero w toku postępowania przed tut. Sądem. Dlatego też na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. należało sprawę w tym zakresie przekazać do rozpoznania przez organowi rentowemu, w celu wydania stosownej decyzji o czym Sąd orzekł w pkt. 3 wyroku.

SSO Renata Gąsior